

Foto: Velek Gábor

Almalevél-sátorosmoly hernyójának aknája

A gyakoribb, aknázó életmódot folytató rovarok közül néhány példa: almalevél-aknázómoly, almalevél-sátorosmoly, lombosfa-fehérmoly, vadgesztenyelevél-aknázómoly, platánlevél-sátorosmoly, kígyóaknás ezüstmoly, vöröshagyma-aknázólégy stb. Egyes fajokat alább és a részletes részben (l. 49. old.) is röviden bemutatunk, míg a védekezés irányelveit itt ismertetjük.

Kertünkben legtöbbször talán az alma, a körte és a vadgesztenye esetében tűnhet fel, hogy a leveleken valamilyen – a vadgesztenyén mindig foltoszerű – aknák vannak. Az előbb említett növényfajokon különböző lepkefajok hernyói okozzák az elváltozást a levelek belső szöveteinek fogyasztásával. Ezek a molylepkék rajzás és párosodás után apró, szabad szemmel gyakorlatilag észrevehetetlen tojásait a levél bőrszövetére rakják. A tojásból kikelő lárvá egyenesen a levél belsejébe rág, és

megkezdí a jellegzetes formájú akna kialakítását, miközben többszöri vedléssel folyamatosan fejlődik.

A házikerti védekezés kapcsán elsőként arra kell felhívunk a figyelmet, hogy az aknázómolyok bár látványos tünetet okoznak a levélen, néhány akna megjelenése a lombkoronában korántsem indokolja a permetezést! Egyes fajoknál (pl. almalevél-aknázómoly, almalevél-sátorosmoly, vadgesztenyelevél-aknázómoly) a lehullott, károsított lomb összegyűjtésével és megsemmisítésével is csökkenthetjük a következő évi kártétel mértékét, mivel itt a rovar az aknában telel. Természetesen ez a módszer csak akkor adhat valóban eredményt, ha a kertünkön kívüli környezetben is következetesen megsemmisítjük az avart. Esetenként azonban előfordulhat, hogy mégis elszaporodik egy-egy aknázó életmódot folytató lepkefaj, és évről évre problémát okoz. Vadgesztenyénél ez pl. gyakori gond. Ilyenkor jöhet számításba a kémiai védekezés, amely során a cél az, hogy az akna ne alakuljon ki. Ekkor a permetezést az adott molyfaj specifikus szexferomoncsapdájának fogási adatai alapján a rajzáskezdetre kell időzítenünk. Ennek megállapításához a csapda fogásainak rendszeres, legalább heti két alkalommal történő leolvasása ajánlott. Ha az egyedszám indokolja – ennek eldöntésében növényvédelmi szakembertől, ill. a csapdákat forgalmazó ATK Növényvédelmi Intézet munkatársaitól érdemes tanácsot kérni –, akkor kell kijuttatnunk rovarölő szert. Javasolható hatóanyagok pl. a metoxifenozyd vagy a fenoxikarb, a növénykultúrától függően. Felhívjuk a figyelmet, hogy nagyobb termetű fák, mint pl. a vadgesztenye vagy a platán e kártevők elleni kezelése háti permetezővel nem oldható meg, így vagy kerülnünk a fajok kertüli ültetését, vagy forduljunk olyan céghez, amely nagytermetű fák védelmére

alkalmas eszközökkel rendelkezik! Vegyük továbbá azt is figyelembe, hogy a kertünkön kívül (pl. erdőszegélyeken vagy közterületen) növényvédelmet az ebben illetékes szakemberek folytathatnak!

Színváltozások

A kártevők által okozott színváltozások esetében az adott növényi rész – leggyakrabban a levél – piros, halványsárga vagy ezüstfehér színű lesz. A kárképtípust szűrőszívó szájszervű izeltlábúak okozzák.

Antociánképződés (piros elszíneződés)

Viszonylag kevés rovarfaj táplálkozása nyomán alakul ki ez a tünet. Jellemzője, hogy a kártevő nyálában lévő anyag hatására a növényi rész antociánképződés miatt megpirosodik.

Tipikus példa a közönséges levélpirosító alma-levétetű vagy a levélpirosító ribiszke-levétetű kárképe, ahol a tápnövény leveleinek piros elszíneződése, valamint torzulása (alakváltozás) figyelhető meg.

Egyes alma- és körtéfajták termésén pedig a kaliforniai pajzstetű szivogatása helyén megjelenő pirosas „lázfoltokkal” találkozhatunk.

A jelzett fajokról a részletes fejezetben (l. 49. old.) is említést teszünk, míg a levéltetvek elleni védekezés irányelveit az *Alakváltozás térfogatváltozás nélkül* című alfejezetben ismertetjük (l. 37. old.).

Fontos!

Az őszibarack leveleinek pirosas elszíneződését és torzulását, fodrosodását nem kártevő okozza, hanem ez a tafirinás betegség egyik gyakori kísérő tünete.

Foto: Nagy Csaba

Levélpirosító ribiszke-levétetű kárképe

Foto: Velek Gábor

Kaliforniai pajzstetvek és a szivogatásuk miatt kialakuló lázfoltok az alma termésén

Mandula

Kéregmoly

A mandula, ill. csonthéjas gyümölcsfajok fás részeinek kártevője. A hazánkban általában kétnemzedékes faj első generációjának lepkéi májustól repülnek, és a nőtények tojásait a sima kéregfelületre rakják. A kikelő kis hernyók hamar berágnak a kéreg alá, és ott fejlődnek tovább. Kártételüket kívülről a sérüléseknél kitolódó, összezsúrt, kúrtószzerű ürülék jelzi. Mézgafolyás is megfigyelhető.

A kéregmoly kártételének megelőzésére a bármilyen okból keletkezett törzs- és ág-sérülések mielőbbi kitisztítását és sebzáró anyaggal történő azonnali lezárását javasoljuk. Fontos továbbá a gyümölcsfák töve körül végzett rendszeres gyomirtás is!

A mandula ventúriás varasodása

A betegség a mandulán kívül még a kajszin és az őszibarackon is előfordul. Csapadékos nyarakon jelentős fertőzés alakulhat ki.

A levélen kb. 2...5 mm átmérőjű, illásbarna, később szürkésbarna foltok alakulnak ki. A foltok a levéllemezről kihullhatnak.

Ventúriás varasodás tünete mandulavesszőn

Fotó: Nagy Gáza

Erős fertőzéskor nagymértékű a levélhullás. A hajtáson a foltok megnyúltak, kezdetben vörösbarnák, később közepük szürkül. A foltok a vesszőkön is láthatóak, összeolvadhatnak. Ha a folt rügyet vesz körül, a rügyek elhalnak. A gyümölcsök kopáncsán 2...3 mm-es, szürkésbarna, parás foltok alakulnak ki. Csapadékos időjárásban a termésfoltok körül mézgacseppek jelenhetnek meg.

A tünetek nagymértékben hasonlítanak a sztigminás betegség tüneteire, amely szintén előfordulhat a mandulán.

A fertőzési források a beteg vesszők. A koronariktítás során ezeket a vesszőket távolítsuk el. A nyugalmi időszakban, ősszel lombhullás idején, vagy tavasszal rügypattanást megelőzően végezzünk lemosópermetezést réztartalmú készítményekkel (pl. réz-hidroxid, réz-szulfát, réz-oxiklorid). A vegetációs időszakban fertőzésveszély esetén megelőző jelleggel, a hajtásnövekedés első időszakában (április vége-május eleje) szükség szerint egy-két alkalommal, kéthetes időköznel permetezzünk penkónazol tartalmú készítménnyel.

A mandula moniliális betegsége

Ha a mandula virágzásakor csapadékos az időjárás, kialakulhatnak a moniliális virág- és hajtásfertőzés tünetei. Termésrothadás ritkán jelentkezik.

A moniliális virágfertőzés tüneteit és a védekezés irányelveit I. A meggy és a cseresznye moniliális betegségénél (66. old.).

Zöldségfélék kerti károsítói

A fejezetben a kiskertekben leggyakrabban termesztett zöldségfélék kártevőit és betegségeit, valamint az ellenük való védekezés lehetőségeit tekintjük át.

Paradicsom

Vándorpoloska

Magyarországon újabbban megjelent, rendkívül polifág faj, amelynek szembetűnő kártételét egyre többfelé figyelhetjük meg pl. paradicsom, paprika és hüvelyesek termésén is. A faj Európa déli, melegebb régióiból juthatott, ill. juthat el hazánkba. Valószínű azonban, hogy nálunk is képes áttelelni. Sötét (fekete, majd fokozatosan kizöldülő)

alapon párhuzamosan elhelyezkedő, fehér pontokkal díszített lárvái nagyon könnyen felismerhetőek. A kifejlett egyedek kb. 1 cm nagyságúak, egyszínű zöldek. A tápnövényeket rendszerint nagy tömegben lepi el a lárvák és kifejlett poloskák alkotta vegyes népesség, különösen a nyár második felében. A paradicsom bogycsónok jellemzően csoportosan szívogató egyedek terméskárosodást, -deformációt okoznak.

Fotó: Velek Gábor

Vándorpoloska lárvái és imágói a kertben

Vándorpoloska kártétele paradicsomon

Fotó: Hüblich Attila